

УДК 347.7

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗАХИСТУ ПРАВА НА ВЕБ-САЙТ

Павло САВЧЕНКО

аспірант

Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України (Київ)

UDC 347.7

THEORETICAL PRINCIPLES OF WEBSITE RIGHTS PROTECTION

Savchenko, Pavlo

Postgraduate Student

Academician F.H. Burchak Scientific Research Institute of Private Law and Entrepreneurship of the NALS of Ukraine (Kyiv)

У статті досліджено нормативно-правове підґрунтя визначення об'єктів інтелектуальної власності, об'єктів авторського права та розглянуто поняття веб-сайту як об'єкта права інтелектуальної власності. Проаналізовано законодавчі позиції розуміння об'єктів інтелектуальної власності та авторського права. З'ясовано, що прискорені інформаційні процеси призводять до збільшення об'єктів, що відносяться до об'єктів інтелектуальної власності. Розкрито проблематику визнання веб-сайту об'єктом цивільно-правового захисту. Глобальна Інтернет-мережа є абсолютно новим середовищем, функціонування якої порушило традиційне ставлення до правових положень, що діють у просторі, який потребує подальшого законодавчого вдосконалення.

Встановлено, що законом не закріплено зарахування веб-сайту до об'єктів права інтелектуальної власності чи авторського права. У загальному значенні, веб-сайт є сукупністю веб-сторінок у Інтернет-мережі, що має відповідне доменне ім'я, власником якого виступає фізична або юридична особа. Лише завдяки застосуванню закону за аналогією можна намагатись захистити право автора на веб-сайт. Це обумовлено як відсутністю правового закріплення, так і багатоаспектністю наукового дослідження (як комп'ютерна програма, як особливий вид збірників, як база даних, як твір тощо). Доцільно вважати веб-сайт як результат здійснення інтелектуальної та творчої діяльності: представляє собою

The article examines the regulatory and legal basis for the definition of intellectual property objects, copyright objects, and considers the understanding of the website as an intellectual property object. The legislative positions on the understanding of objects of intellectual property and copyright are analyzed. It was found that accelerated information processes lead to an increase in objects related to intellectual property objects. The problem of recognizing the website as an object of civil legal protection has been revealed. The global Internet network is a completely new environment, the functioning of which has disrupted the traditional attitude to legal provisions operating in the space, which requires further legislative improvement.

It was established that the law does not establish the registration of the website as an object of intellectual property or copyright. In a general sense, a website is a collection of web pages on the Internet that has a corresponding domain name, owned by an individual or a legal entity. Only through the application of the law by analogy can one attempt to protect the author's right to the website. This is due to both the lack of legal consolidation and the multifaceted nature of scientific research (as a computer program, as a special type of collections, as a database, as a work, etc.). It is appropriate to consider a website as the result of intellectual and creative activity: it represents a certain combination of both works and other protected objects of intellectual property that form a unique and

певне поєднання як творів, так й інших охоронюваних об'єктів інтелектуальної власності, що формують унікальну та оригінальну єдність інформаційно-технічного змісту, виступає як новостворений інформаційний ресурс, що передбачає їх єдине призначення.

Аналіз судових матеріалів показав неоднозначність у вирішенні справ щодо захисту права інтелектуальної власності на веб-сайт через їх копіювання (навіть за умов часткового перефразування) іншими особами. Такі правопорушення є непоодинокими та представляють загрозу як правам авторів (творців), так і в цілому економіці нашої країни. Відтак встановлено, що існують невирішені питання, що саме є веб-сайтом, а ще в умовах Інтернету, який швидко змінюється, з'являються нові способи порушення інтелектуальних прав.

Окреслено, що проблеми порушення авторських прав на веб-сайт представляють собою одні з актуальніших питань цивільного законодавства, тому що несуть глобальні ризики, а відсутність важливих інструментів правового регулювання може призвести до зловживання. Запропоновано внести доповнення до ст. 433 ЦК України та ст. 8 Закону України «Про авторське право та суміжні права» щодо включення веб-сайту до об'єктів права інтелектуальної власності.

Ключові слова: об'єкти права інтелектуальної власності, об'єкти авторського права, веб-сайт, твір, база даних, захист права інтелектуальної власності

Постановка наукової проблеми та її значення. Стрімкий технічний та цифровий розвиток у суспільстві активно впливає також і на розвиток інформаційних систем, зокрема всесвітньої мережі Інтернет. Прискорені інформаційні процеси призводять до збільшення об'єктів, що відносяться до об'єктів права інтелектуальної власності. Відтак, цифровізація з неймовірною швидкістю поширюється на будь-яку людську діяльність, чим породжує низку новітніх правовідносин, які вимагають постійного коригування та удосконалення.

Вільний доступ до інформації на веб-сайтах надає будь-якій людині можливість легко вчинити копіювання без повідомлення автору об'єкта копіювання та розповсюдити цю інформацію від свого імені (повторне використання, відтворення, опублікування). Таке правопорушення має свої наслідки: 1) високий рівень латентності; 2) зменшуються надходження до бюджету; 3) власнику не сплачується винагорода за використання відповідного об'єкта; 4) підривається авторитет держави. У зв'язку з цим з'являється все більше питань щодо захисту прав інтелектуальної власності, що актуалізує необхідність

original unity of informational and technical content, acts as a newly created information resource that provides for them single purpose.

The analysis of court materials showed ambiguity in the decision of cases regarding the protection of the intellectual property right to the website due to their copying (even under conditions of partial paraphrasing) by other persons. Such offenses are not isolated and represent a threat both to the rights of authors (creators) and to the economy of our country as a whole.

Thus, it has been established that there are unsolved questions about what constitutes a website, and in the fast-changing Internet, new ways of infringing intellectual rights are emerging. It is outlined that the problems of website copyright infringement represent one of the most urgent issues of civil law, because they carry global risks, and the absence of important legal regulatory tools can lead to abuse. It is proposed to make additions to Art. 433 of the Civil Code of Ukraine and Art. 8 of the Law of Ukraine «On Copyright and Related Rights» regarding the inclusion of the website in the objects of intellectual property.

Keywords: objects of intellectual property, objects of copyright, website, work, database, protection of intellectual property rights

вжиття дієвих правових заходів, спрямованих на заборону протиправного використання результатів праці іншої особи (фізичної або юридичної).

Аналіз досліджень цієї проблеми. Теоретичною основою дослідження веб-сайту як об'єкта права інтелектуальної власності стали наукові праці В. Десятко, А. Іващенко, Т. Жирова, А. Колісник, І. Колодій, Н. Котенко, О. Кочина, Т. Михайліна, К. Некіт, Ю. Проїдак, Л. Сіщук, І. Студеняк, Л. Сусліков, В. Філінович, І. Фріман, Є. Фріман, В. Чубаєвського тощо. Проте, слід зазначити, що питанням теоретичних і практичних засад захисту права на веб-сайт не було приділено достатньо уваги, що актуалізує дане дослідження.

Мета і завдання статті. Метою статті є оглянути сучасні дослідження у визначенні веб-сайту, як об'єкта правової охорони, та особливостей його захисту, як об'єкта права інтелектуальної власності. Основним завданням є нормативний аналіз вітчизняного законодавства щодо визначення об'єктів права інтелектуальної власності та авторського права, аналіз веб-сайту як об'єкта авторського права, а також проблеми захисту прав на веб-сайт як об'єкта права інтелектуальної власності.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Передусім розглянемо понятійний апарат визначеної теми дослідження. Відповідно до положень ст. 41 та ст. 54 Конституції України [1] результатами інтелектуальної творчої діяльності має право володіти, розпоряджатись, користуватись кожен, зокрема, заборонено використання та поширення цих результатів за відсутності згоди, крім випадків, що визначені законом. Слід розуміти, що ці норми є постулатами гарантування створення, здійснення, припинення та захисту прав осіб, які є суб'єктами права інтелектуальної власності. Важливо розуміти, що до головних завдань з боку держави у зазначеному питанні відноситься забезпечення захисту прав і свобод своїх громадян, у тому числі захисту інтелектуальних прав.

Розкриваючи поняття «право інтелектуальної власності», звернемося до положень ч. 1 ст. 418 Цивільного кодексу України [2] (далі – ЦК України), у яких закріплено, що це є відповідне «право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об'єкт права інтелектуальної власності, визначений кодексом та іншими законами». Виходячи з цього, об'єктами права інтелектуальної власності виступають саме результати від здійснення інтелектуальної і творчої діяльності.

Відтак, доцільно відокремити відповідні ознаки результату інтелектуальної та творчої діяльності, які безпосередньо характеризують цей об'єкт захисту. Слід вважати, що інтелектуальна власність є раціональною діяльністю особи, яка зумовлює отримання результату через реалізацію логічних та раціональних розумових здібностей та умовидів, що можуть виникати у людській свідомості через набуття нею відповідних знань, вмінь і навичок та при цьому, здійснюють вплив на розвиток науки, техніки, літератури тощо. Творчу діяльність потрібно розглядати як вже розумову діяльність, результатом якої може стати якісно нове, що відрізняється унікальністю, оригінальністю та неповторністю. Узагальнюючи наведене, зазначимо, що об'єкт права інтелектуальної власності – це не тільки результат діяльності інтелектуального характеру, це також є творчою діяльністю, яку здійснює особа. Тому важливим є поєднання обох складових в контексті означення досліджуваного об'єкта, які закріплені у ст. 420 ЦК України [2].

Однак, в аспекті дослідження веб-сайту, як об'єкта захисту права інтелектуальної власності, проаналізуємо нормативно-правове підґрунтя для такого висновку. Відповідно до положень ст. 433 ЦК України до об'єктів авторського права включають «твори науки, літератури та мистецтва», які передусім представляють собою результат творчої діяльності, а саме: сукупність відповідних ідей, поглядів, образів, що набули вираження у будь-якій об'єктивній формі. Крім ЦК України перелік об'єктів авторського права передбачено у Законі України «Про авторське право та суміжні права [3]», які є відкритими для захисту об'єктів через свою специфіку або новітність і тому не мають нормативного визначення. Оскільки захист об'єкта авторського права виникає у творця з моменту, як твір є створеним, а отже має об'єктивне вираження. Слід вважати, що об'єкт авторського права представляє собою сукупність відповідних ознак, які характеризують його крізь призму видової приналежності

до музики, літератури та інших. Так, твір є «оригінальним створінням автора (співавторів) у сфері науки, літератури, мистецтва тощо, виражене в об'єктивній формі» (п.56 ч.1 ст.1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» [3]). Отже, бачимо, що його ключовою ознакою виступає оригінальність, яка надає твору характеристику об'єкта авторського права. Згідно з п.35 ст. 1 зазначеного Закону оригінальність визначається як «ознака (критерій), що характеризує твір як результат власної інтелектуальної творчої діяльності та відображає творчі рішення, прийняті автором під час створення твору» [3]. Виходячи з цього, творча діяльність особи повинна мати ознаку оригінальності, завдяки якій розкриваються застосовані автором творчі рішення та наділені об'єктивною формою.

Грунтовний правовий фундамент надає нам можливість проаналізувати веб-сайт у якості об'єкта права інтелектуальної діяльності. У загальному значенні, веб-сайт є сукупністю веб-сторінок у Інтернет-мережі, яка має відповідне доменне ім'я, власником якого виступає фізична або юридична особа. Такі сайти створюються завдяки злагодженій роботі веб-дизайнерів, програмістів, інших фахівців, що є у певному сенсі результатом діяльності фахівців, і, як наслідок, елементи, що відрізняються за характером.

Вітчизняне законодавство передбачає визначення веб-сайту через його розуміння як «сукупності даних, електронної (цифрової) інформації, зокрема об'єктів авторського права та/або суміжних прав тощо, пов'язаних між собою і структурованих у межах адреси веб-сайту та/або облікового запису власника такого веб-сайту, доступ до яких здійснюється через адресу в мережі Інтернет, що може складатися з доменного імені, записів про каталоги або виклики та/або числової адреси за Інтернет-протоколом» [3] (п.5 ч.1 ст. 1). Аналізуючи цей опис, відокремимо наступні характеристики: а) це сукупність інформації, яка отримує об'єктивне вираження на певній платформі (конструкторові); б) адреса веб-сайту та/або обліковий запис виступають інструментами ідентифікації.

Глобальна Інтернет-мережа є абсолютно новим середовищем, функціонування якої порушило традиційне ставлення до правових положень, що діють у просторі. Як раніше встановлено, сутність веб-сайту полягає у відповідній сукупності, об'єднаній за певним принципом інформації, проте сьогодні існує безліч нормативних питань, що виникають у цій сфері та мають поступово вирішуватись законодавцем.

Слід зазначити, що науковці мають різні позиції з цього приводу, наприклад, розглядаючи веб-сайт як комп'ютерну програму [11], як особливий вид збірників (В. Філінович) [10, с. 12], як ЗМІ [4, с. 25-30], як твір [7] тощо.

Веб-сайт з базою даних має схожість у змісті нормативного визначення, а саме: сукупність відповідних творів, даних, інформації, що отримали фіксацію у конкретній об'єктивній формі. Проте, серед відмінностей доцільно визначити, що база даних може стати веб-сайтом, якщо буде вивантажена до Інтернет-мережі (що засвідчує можливість його відтворення), та у тому, що база даних закріплена у законі як об'єкт авторського права, а щодо веб-сайту таких норм не передбачено.

Звернемо увагу, що створення досліджуваного об'єкта передбачає вкладання багатьох зусиль творчого характеру при виконанні напруженої праці інтелектуального змісту, які націлені на виконання графічного дизайну; використання спеціальної мови програмування; розробку бази даних; оформлення текстового дизайну, унікальне розміщення візуальної, аудіо- та відео-інформації та інших ресурсів (як створені ним особисто, та й інших авторів), що мають інформаційний характер. Важливо окреслити, що веб-сайт представляє собою певне поєднання як творів, так й інших охоронюваних об'єктів інтелектуальної власності, які формують унікальну та оригінальну єдність інформаційно-технічного змісту, з'являючись у вигляді новоствореного інформаційного ресурсу, що передбачає їх єдине призначення. Це підтверджує, що веб-сайт доцільно вважати результатом здійснення інтелектуальної та творчої діяльності.

Визначимо етапи набуття веб-сайтом життєдіяльності.

1. Безпосереднє створення – поєднання сукупності нових оригінальних творів та творців, які виступають авторами окремих об'єктів, що захищені, через проявлення (відтворення) на

спеціальній платформі (конструкторі) за умов ідентифікації власника у відповідному обліковому записі.

2. Опублікування та розповсюдження в Інтернет-мережі.

Слід розуміти, що для створення веб-сайту людина повинна мати спеціальні знання та вільне володіння комп'ютерною технікою. Сайт не є результатом створеним комп'ютерною програмою, тому що не передбачає компіляції. Отже, виходячи з нормативного визначення веб-сайту, сукупність відповідної цифрової (електронної) інформації, даних може складатись з елементів, які є іншими об'єктами авторського/суміжного права. У цьому аспекті, звертаючись до положень ст. 18 Закону України «Про авторське право та суміжні права», зазначимо, що автору ... «іншого складеного твору (упоряднику) належить авторське право на здійснене ним упорядкування (розташування та/або підбір) творів», якщо цим він створив результат у процесі творчої діяльності, тому визнання та включення нового об'єкта права є правомірним і можливим.

Це приводить до висновку, що веб-сайт, формується з певної авторської (некомпільованої) сукупності веб-сторінок, які містять текстову, візуальну, аудіо-відео змістовну наповненість, а отже, може характеризуватись, як літературний твір. Однак, таке вирішення існує через відсутність нормативного закріплення серед об'єктів авторського права та інтелектуальної власності саме веб-сайту, при всій відповідності ознакам такого об'єкта. При цьому цивільно-правові положення ст. 433 ЦК України передбачають захист, крім означених об'єктів, й «інших творів», які є результатом творчої праці особи.

Слід окреслити, що широка доступність інформації, розміщеної в Інтернет-мережі, призводить до непоодиноких випадків порушення авторських прав щодо веб-сайту. Використання легкої доступності у всесвітній мережі до копіювання об'єктів авторського права, а саме веб-сайтів, підвищує актуальність забезпечення захисту права інтелектуальної власності, що охоплює як немайнові права, так й безпечний простір для авторського творіння шляхом публікації їх діяльності, захищеної правом.

Аналіз судових матеріалів щодо розгляду справ за порушенням авторського права через копіювання веб-сайту[8,9], показав, що фіксація змісту веб-сайту виступає доказовим джерелом порушення права. Виявлення у всесвітній мережі веб-сайту, який є абсолютною копією (при незначних та/чи фрагментарних перефразуваннях) веб-сайту – першоджерела, має бути зафіксовано. Це надає підстави для судового захисту, але зараз складно сформулювати єдину позицію судової влади у цьому питанні. Тому, вважаємо слушною думку А. Колісник щодо пропозиції забезпечення проведення відповідної підготовки судейського корпусу до вирішення спорів у досліджуваній сфері [5, с. 192-197], для підвищення рівня ефективності в контексті захисту прав інтелектуальної власності.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Підсумовуючи зазначене, окреслимо, що проблеми порушення авторських прав щодо веб-сайту представляють собою одні з актуальніших питань цивільного законодавства, бо несуть глобальні ризики. Інформація в об'єктивному вигляді виступає провідним продуктом та ресурсом для практичного використання суспільством. Визначено, що Інтернет-мережа виступає одним із способів вираження об'єктів інтелектуальної власності (в цифровій/електронній формі), що безпосередньо стосується права автора, а отже, це право має бути врегульовано правовими нормами з метою забезпечення дієвого захисту досліджуваних прав. Однак, відсутність важливих інструментів правового регулювання може призвести до зловживання.

Приходимо до висновку, що веб-сайт – це цифровий (електронний) твір у Інтернет-мережі, метою розміщення якого є доступ користувачів до інформації, що опублікована на ньому, доступ до якого забезпечується через веб-адресу. Відокремимо наступні характеристики веб-сайту як об'єкта права інтелектуальної власності: а) це сукупність інформації, яка отримує об'єктивне вираження на певній платформі (конструкторі); б) адреса веб-сайту та/або обліковий запис виступають інструментами ідентифікації. Тому вважаємо доцільним внесення доповнень до ст. 433 ЦК України та ст. 8 Закону України «Про авторське право та суміжні права» щодо включення веб-сайту до об'єктів права інтелектуальної власності.

Посилання:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 01.01.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-D0%B2%D1%80#Text>.
2. Цивільний кодекс України : Кодекс України від від 16.01.2003 р. № № 435-IV. Оновлено: 30.01.2024 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
3. Про авторське право та суміжні права : Закон України від 01.12.2022 р. № 2811–IX. Редакції від 15.04.2023 р. підстава 2974-IX. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#n855>.
4. Білан П. Межі відповідальності за розміщення інформації в інтернет мережі. Актуальні проблеми інтелектуального, інформаційного, ІТ та Інтернет права: матеріали Шостої всеукраїнської науково-практичної конференції (Львів, 29 вересня 2022 р.). Львів. 2022. С. 25-30.
5. Колісник А. Сучасні проблеми захисту прав інтелектуальної власності (на основі судової практики). Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. 2023. Вип. 78. С. 192-197.
6. Колодій І., Ігнатенко С. Інтернет-сайт як об'єкт цивільного права. Актуальні проблеми юридичної науки та практики. 2021. № 1(6). С. 19-25.
7. Сіщук Л., Гентанцев М. Висновок науково-практичної експертизи Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г. Фурчака Національної академії правових наук України від 21.11.2023 р. № 01-9/2-208.
8. Ухвала Господарського суду Львівської області від 15.02.2021 по справі № 914/3338/20 (за позовом ФОП Халус Дар'ї Олександрівни). URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/94998832>.
9. Ухвала Господарського суду Запорізької області від 25.09.2023 по справі 908/2816/23 (за позовом ТОВ «Біс-Софт»). URL: <http://opendatabot.ua/court/113726060-6e77bbd0854ff2743ecbe42fc94079a5>.
10. Філінович В. Веб-сайт як особливий об'єкт права інтелектуальної власності : автореф. дис. ... канд. юрид. наук, спеціальність 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право. Київ. 2015. 21 с.
11. Щодо веб-сайту як об'єкта авторського права: Лист Державного департаменту інтелектуальної власності Міністерства освіти і науки України від 22 січня 2007 р. № 16-14/231 [Електронний ресурс]. URL : <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1038.1466.0>.

Статтю було подано
Статтю було доопрацьовано
Статтю було прийнято

29.02.2024
10.03.2024
12.03.2024

The article was submitted
The article was revised
The article was accepted